

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazeta eise de 2 ori: Mercuria si Dumineca, F6ia, candu concedu ajutoriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu seu 3 galbini mon. sunatoria.

Brasiovu 3 Februaru 22 Ian. 1867.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. correspondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

MONARCHIA AUSTRIACA.

Transilvania.

Fanatismulu moldavo-romaniloru in contra strainiloru in paralela cu liberalismulu ungurenu.

I. F6ia partitei boieresci din Transilvania, adica „Kolozsári Közlöny“ publica in Nr. 11 din 24 Ian. a. c. unu articulu de fondu esitu diu condeiulu redactorului seu Dan. D6zsa, carele luandu ocaziune dela deabaterile decurse in 2 Ian. in camer'a legislativa din Bucuresci asupra verificarii deputatiloru afla, omoa ur'a si fanatismulu romanescu date pe facia cu acea ocaziune asupra nationalitatiloru neromane se p6te asemena cu ur'a rusiloru in contra poloniloru si cu fanatismulu turciloru in contra crestiniloru, adauge totuodata, ca Romania este locuita si de un'a suta mii maghiari, caroru inca li se cuvindu drepturi nationale, precum se cuvindu si bulgariloru locuitori in Romania, pentrucu aceia facu a patra parte din locuitori, ba se cuvindu si tieganiloru, pentrucu aceia facu 1/20 a locuitoriloru. Acelasi publicistu afla, ca chiaru si legile mai vechi unguresci sunt multu mai liberale decatu regulamentele si legile celea primitive adica barbare romanesci, pline de orediatia desiarta, carea pe romani ii desparte cu mari chinezesci de catra Europ'a. Se o scia inse moldavo-romanii, ca ei cu asemenea legi totu nu voru omori nationalitate maghiara din principatele romanesci; diu contra do. D6zsa crede asié, ca progresulu maghiariloru va trage si pe moldavo-romani in calea adeveratulu progresu etc. etc.

Ce voru dice 6re „Monitorulu oficial“, „Romanulu“, „Trompet'a“, „Reforma“, „Legalitatea“, „Ordinea“, „Constitutiunea“, „Independenta“ si tote celelalte foi publice romanesci la complimentele facute nationii, regimului si camerai din Bucuresci in Cluseu si in Pest'a *)? Ele voru despretivi asemenea marjitari de charthia, imi va dice cineva, si isi voru canta de tréba. Déca inse aru afla foile romanesci macar numai cá prin visu, catu au se suferu romanii de caus'a denunciantiloru de felulu acesta; déca aru vedé redactorii loru cu ce sete si bucuria se citeacu la noi tote scrierile cate suna reu despre romani si ce urmari au, — atunci credemu ca s'aru ocupa si ele mai deapropé cu diatribele preseii feudalistice ungaro-transilvane. 6re prinsau do veste redactiunile romanesci unde tientescu asemenea scrieri? „Poporulu romanesci, prostu si neoiplitu nu merita nicairi in Europ'a existenta nationala, nici viétia politica.“ Acestea cuvinte nu stau in „K. Közl.“, ele inse stau a i t e a, acolo, de unde elu isi are puterea de viétia.

Precum in Nr. tr. amu lasatu in grija ministriloru romanesci a raspunde la invinuirea ce aru aduce popi italianesci pe cerbicea ciangailorulu din Moldavia si ca aru suferi in tier'a loru comitete revolutionarie, asié astadata noi numai semnalamu invinuirea de fanatizmu nationalu, éra mai departe respingerea si inferarea ei de calumnia cadé nemidillocitu pe umerii publicistiloru moldavo-romanesci, carii au se o in frunte nu numai in foile nationale, ci si in cele din afara si mai de apropé in cele francesci. Inse fiindca articulu dlu D6zsa este totuodata o lovitura piezisia indireptata asupra unei parti a petitiunii celoru 1493 romani transilvani de ambele confesiuni, ne simtimu si noi indatorati a'i raspunde totu indirecte cu cateva date autentice despre Indigenatu, adica de ceea ce se dice in Romania naturalisatiune seu in pamentenire.

*) Vedi adica si artic. din Nr. tr.

Ospitalitatea este invescuta in natura si in caracterulu toturor romaniloru nemestecati cu alte soiuri de 6meni. Acésta ospitalitate a loru ii aduse de cateva ori pe marginea unui momentu nationalu. Noroculu loru, ca in an. 1820 s'aru redesteptatu si au prinsu armele in contra celei mai nerusinate inyasuni, carea tientiá cá se'i facu greci. Cu tote acestea natura loru de 6meni ospitali nu'i duse mai departe, decatu ca in Regulamentulu organicu sanctionatu in 1830 la capu VIII sectionea V titulata „Incepaturi de o unire mai deapropé intre amend6na principatele, regulara din nou indigenatulu, inse asié, ca laeara totusi strainiloru oteva cali deschisep pe care se p6ta ajunge pana la cele mai inalte ranguri si deregatorii in statulu romanescu. Éca ce tiene artic. 379 din Regulamentulu romanescu la susu citatulu capu si sectione:

„Orice strainu de orice rangu crestinescu va veni aici in tier'a si va voi se dobendéca drepturi politicesci de pamentéu, se nu le p6ta dobendi fara unu documentu la mana, care i se va da de catra Domnu, dupa o mai anteu chipzuire a obisnutei obstescei adunari, éra chipzuirile aceste adunari si intarirea Domnulu i se voru face pe temeiurile urmat6re:

1-u. Strainulu din nou venitu dorindu a se naturaliza in tier'a, va fi datoru se se arate catra stapanire cu jalba, dovedindu alu seu capitalu si alte avuturi ce va mai avé prin alte locuri, séu meseri'a (profesiunea, maiestria) ce va oúnosce si prin care s'ar fagadui a se face folositoru statului.

2-lea. Obisnuit'a obstesca adunare din porunca Domnulu i va cerceta ale sale dovedi si va raporta Domnulu i.

3-lea. Déca dupa acésta cercetare se voru face cunoscutu de adeverate dovedite strainului atunoi . . . petrecendu asié diece ani sootiti din diu'a aratarii sale catra stapanire si aratanuse totudeauna prin purtari cinstite, i se va da documentu de naturalisatie dupa tote formele cerute, si atunoi se va inscrie intre pamentenii statului si va dobendi tote acelea drepturi politicesci cate au si cei adeverati pamenteni, intrebuintianduse de Domnu si in slusbe de ale tierii, pentru care va fi destoinicu.

4-lea. Déca vreunu strainu se va insura cu pamenténa nobila si va da dovedile mai susu aratate, atunoi sorocirea aniloru de naturalizatie se va socoti pe unu numeru de siepte ani numai, éra neavendu acestu felu de dovedi, insurarea cu pamenténa nu p6te de acum insinte se'i dea dreptu de naturalizatie.

5-lea. Éra strainii uneltindu numai negutiarii si industrii si dorindo a dobendi numai drepturi obisnute de pamentéu, éra nu si politicesci, in ceasulu ce se voru inscria intre corporatiile locului si se voru supuna la cele de preste anu dari pentru dreptulu de patenta si pentru oheltuelile orasienesci, numai decatu se voru innumera intre pamentenii statului si voru avea aceleasi drepturi ce au si pamentenii negutiarii si industriasi.

Éca legea despre indigenatulu romanescu reformata la an. 1830 intru atata, ca pana atunci ori ce strainu se insura in tierile romanesci hoc ipso éra si pamenténu si ca de atunci in66ce se distinge intre indigenatulu seu naturalisatiunea mare, ce da atatu tote drepturile civile, catu si pe tote cele politice, si intre cea mica, prin care indata dela intrarea in tier'a si inscrierea intre contribuentii statului intri in tote drepturile civile, poti porta ori ce negutiaria si profesiane, pentrucu nu'ti sta in cale nici unu privilegiu seu tiechu si gremiu sasescu ori ungurescu, cá pe aiea.

Aratati mi in tota Europ'a o lege mai umana decatu acésta. Umanitatea ei inse s'a probatu in viétia practica in modulu celu mai

stralcitu. O multime nenumerata de ardeleni au trecut si s'au asediatu in Principate. Ploiescii de ecs. din 8 mii au ajunsu la 26 mii suflete. Galati, Brail'a, Calarasi, Giurgiu, Alecsandria etc, rase si stinse in reaboiulu din 1828—9 astadi au poporime intreita din catu avea pana la 1830. Poporimea capitalei Bucuresci din 90 mii s'a multitu la 140 mii (vedi statistica tierii). In aceeasi capitala se facu si o colonia sasésca si un'a ungurésca. Pe sub munti se formara sate intregi din romanii ardeleni fugiti de tirania celoru 104 si 208 dile si de diecinéla, pentru care luara asupra si numai cate 22 dile pe anu si contributiunea statului cate 15 douadeceri. La naturalisatiunea mare ce da si drepturi politice se imbuldia mai multe familii straine fruntasie si o suma de individi cu calitati eminate, franci, austriaci, prusiani, rusi, greci etc. Indata intre anii 1830 si 42 s'aru impamentenitu intre altii generalii Laptoff si Mavro, colonelii Engel, Blaremberg, Banoff, drii Ozihah, Meyer, etc. mai multi apotecari sasi si germani; éra in dilele mai din66ce sasulu ardelenu Steege ajunsu de cateva ori ministru, vienesulu Winterhalder directoru la departamentulu finantiloru, Dr. Davila franculu inspectoru generalu preste departamentulu sanitaru si catva timpu protomedicu, greculu Cariagdi ministru, montaniistulu ardelenu ungaru Karácsonyi mai mare preste saline, mai multi advocati si profesori publici franci si germani, inca si evrei, scortu, amu potea cumpani unu schematismu intregu diu numerulu celoru indigenati in tierile romanesci si inaintati la ranguri si posturi; candu din contra in totu timpulu de ani 37 afara de 10—20 negutiarii nimeni altulu n'a emigratu din Principate in66ce si nu s'a indigenatu in Transilvania. 6re pentruce nu? Si 6re cum se p6te explica impregiurarea, ca pre candu tieranii (saténii) ardeleni trecu cu miile in Principatele romanesci, de acolo nici un iculu nu trece in66ce niciodata. Binevoiti a intreba pe tieranii de acolo si ve voru raspunde: „Nu mergemu in tier'a hrénului, ca ungurii nu'ti lasa nici macar legea (credinti'a relegi6sa)“. Acésta opiniune a ramasu la poporulu de acolo din mosi de stramosi, de candu in Transilvania si anume in dietriculu Fagarasiului si in comitatulu Uned6rei facea pe romani de frica cá se tréca la calvinia si decandu mai tardiu proselitismulu iesutilorulu de sub Carolu VI si Maria Teresia au causatu in legamente cu infiintiarea granitiei militare fugirea mai multor mii de familii, ceea ce apoi intre anii 1815 si 1816 s'a intemplat si din caus'a f6metei.

II. Se vedemu cum sta cu indigenatulu romanescu dela 1859 in66ce.

In an. 1853 moldavo-romanii apucandu la mana nouale probe apodictice despre vointia prea determinata a Rusiei de a subjuga si Principatele romanesci pentru toti vecii;

In an. 1854/5 castigandu totu asemenea probe despre determinata vointia a regimului austriacu de a nu'si mai sc6te de acolo trupele sale nici odin6ra;

Dela 1860 inainte convinsi pe deplin, ca natiunea maghiara este éra si prea determinata a curati elementulu romanescu din Transilvania si Ungaria cu ajutoriulu legislatiunii;

Aceiasi moldavo-romani s'aru reoulesu si decisu, cá se apuce si ei mai multe midil6ce practice pentru conservarea si apararea elementului romanescu cu atatu mai virtosiu, ca pe atunoi in Vien'a si Pest'a se vorbia f6rte seriosu despre colonisarea Principatelor romanesci. Intre acelea midil6ce a fostu si regulara din nou a indigenatului.

In acésta privintia in dilele lui Cusa se luara mai alesu d6na mesuri esentiale si anume: Oriine va comproba cu carta de botezu etc.

